ליתני רובדי אילן. אע"ג דדמיא לרביעה וכ"ש מעופפת: ה"ג א"כ ליכתוב והאם רובצת עליהן: לאקושי לאפרוחין לביצים. למפטר מפריחים: וביצים לאפרוחים. למפטר מוזרות ועל כרחך קן מ"מ לרבות ביצה אחת, ואפרוחים וביצים אורחיה דקרא הוא למינקט רבים ברוב קנים: מתני' נטל תורה אור

ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת? מעופפת איצטריך ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר רב יהודה כי מתניתין בנוגע מן הצד: אין שם אפרוח וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא

איפכא אין שם (ב) אפרוח (אלא) אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים, וביצים לאפרוחים: מתני' שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר שלח תשלח את האם. אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם. נטל את הבנים והחזירן לדה ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח: גמ' א"ל ההוא מרבנן לרבא ואימא שלח=חדא ואימא תשלח=תרי ואימא אפילו מאה פעמים, תשלח=אין לי אלא לדבר הרשות, לדבר מצוה מנין? ת"ל תשלח=מכל מקום, א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא לרב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא, עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה? לא צריכא דעבר ושקליה לאם דלאו עבריה, עשה הוא דאיכא, ליתי עשה ולידחי עשה, קמ"ל, הניחא למאן דתני חיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו, במה דלא שרטה, לא עבריה, לילו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה נמי ליכא? אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנטלה על מנת לשלח דלאו ליכא, עשה הוא דאיכא, וליתי עשה ולידחי עשה (ג) ומאי אולמיה דהא עשה מהאי עשה? סלקא דעתך הואיל ואמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב ויישב מחוץ לאהלו שבעת ימים אהלו זו אשתו מכאן שאסור בתשמיש המטה [ז] מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: מתני' הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: גמ' בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע? תא שמע נגנב ונגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה הוא, דרדמנא אמר לא תגזול השיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו, אמר ליה ר' זירא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה (ב) כו'. מכאן קשה לפי' ריב"א בפ' חלו עובדין (פסחים דף מז:) דלאמר אחריתא לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי בהו דם לפור והקשה והא יום טוב עשה ולא תעשה הוא ותירץ דהכי דלא דמי מיהו אם עבר על אותו לאו ליכא לוקה דהא דלא דמי הייט משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דמי ליה והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה ליכא עשה ולא תעשה וגרוך לומר לפירושו שמא דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדמי ליה לגמרי:

[ל"ל אלא אפרוח]

לדבר מצוה. דלדבר הרשות: לדבר מצוה. כגון קן יולדת וטהרת מצורע מנין ת"ל תשלח: הא לאו הכי ה"ל לדבר מצוה. לא בעי שלוח והא עביד עשה ול"ת הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטהר דוחה את שניהם: לא צריכא דעבר ושקליה. ואשמועינן דחוזר ומשלח ואי לא רבי דבר מצוה ה"ל דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו לא תקח תו לא קאי באפיה עשה דטהרת מצורע אלא עשה דשלוח דאכתי בעמוד ושלח קאי ואימא לידחייה ולקמן פריך מאי אולמיה דעשה דמצורע מעשה דשילוח דימא דידחייה דאיצטריך לרבויי: דלאו עבריה. הלאו כבר עבר עליה: הניחא למאן דתני. במסכת מכות (דף טו.): קיימו ולא קיימו. כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח, ואם לקחה קיים עשה שבה כשהחזיר בו לא תקח, ולקחה, ושלחה בתוך כדי דבור של התרלה פטור, ואע"פ שעבר על לא תקח" דלכך נתקו לעשה לומר אם עברת על לאהרה זו עשה זה והפטר לא קיים עשה שבה בתוך כדי דבור דקי"ל תכ"ד כדבור דמי כי עבר על התרלה חייב לפיכך שלחה לאחר זמן הכא נמי ליכא למימר עבריה דלאו משלקחה לא שלחה, והשתא עשה הוא דליכא, ס"ד למימא ליתי עשה ולידחי עשה להכי איצטריך קרא: אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו. בטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון ששחטה חייב, לא בטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שלח מיד בשהסרו בו פטור וה"ל כל זמן שלא שחטה לא עבריה דלאו דבעמוד ושלח והפטר קאי ואכתי לאו בעי קרא כגון לדבר מצוה ואמר ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ותו לרבי יהודה דאמר. במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהייט טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשמלקחה שלחה לא קאמר קרא דשלחה הא תו ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא בעי שילוח דכיון דנטלה עבריה לאו ועשה, דלאו בעמוד ושלח קאי: על מנת לשלחה. ואפילו לרבי יהודה בעמוד ושלח קאי דהא לא עבריה לאו ואי נמי לא משלחה תו ליכא לאו דהא כבר לקחה בהיתר ותו לא קרינא ביה "לא תקח", ועשה ליכא ס"ד ליתי עשה דמצורע ולידחי, להכי איצטריך קרא: ומאי אולמיה דעשה. דמצורע מעשה דשלוח דמיסק אדעתיה דהדחייה: ימחה על המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר במועד קטן (דף ז:) ימי ספירה וקל וחומר לימי חטוטו: אהלו זו אשתו. "שובו לכם לאהליכם" לנשותיכם שאסריהם לכם, ואמרתי "אל תגשו אל אשה" (שמות יט): מתני' בעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דאסור דעבד עבד: אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת ויבטל-לא תקח האם ואם לקח שלח השלח: זה הכלל וכו' אין לוקין עליו. אלא אם כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואם לא שלח לוקה ולריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דתני בטלו בעי עד שיחטוט אותה ואי לא לא לקי: גמ' בעלמא. כגון "לא תגזול, והשיב את הגזלה" דהאם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאם לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמלא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עבירת עשה ולא תעשה מפני שהעשה קדם: והשיב את הגזלה. אע"פ שכתוב אחרון בפרשה על כרחך לאו שניתק לעשה הוא שאין הגזלה קודם גזילה וכשגזל עבר על לא תגזול ומלא העשה נעשה לאחר גזילה

הגהות הב"ח
(ב) גם' אפרוח אין בס אלא אחרות אחד: (ג) שם ומאי אולמיה:

הגהות מהר"ב רגשבורג
א) גם' מכו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה. ל"נ מ"ל דף מח ע"ב בתוס' ד"ה סל"ף וכו' הפסיק יעו"ש בס"ד מ"ש בסס סוגיין לדמי ל"ה ועוזה ול"ע דכאן נאמר לק מדמיית עשה: ב) תוס' ד"ה לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה וכו'. כ"נ עי' על דבריהם בזכין שמועה כלל ריב דף פב ע"ב:

נוסח מהרנ"ך
הפסדים מה בא "תיצלח" ולמד

נוסח
מה תנאי מה דם התנאות למי טעבר ונלל את האם על הבנים

נוסח
מה טעם ר' יהודה אומר לוקה ואינו מלקה אמר ר' אבא: ⑥ דאו הייתה לוקין עליו -אי- ⑦ דטלה מעיקרא משמע ולא הי הכלל דאו שניתק לעשה

מהרנ"ך
(ו) הוכחה ל-⑥
(ז) הוכחה ל-⑦